

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป ในพื้นที่อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอหนองจิก อำเภอยะหริ่ง อำเภอยะรัง อำเภอปะนาเระ อำเภอสาบบุรี อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอแม่ลาน อำเภอไม้แก่น อำเภอกะป้อ อำเภอทุ่งยางแดง และอำเภอยะมาล จำนวน 16 คน เพื่อให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถสะท้อนข้อเท็จจริงในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่างๆ อย่างรอบด้าน การศึกษาวิจัยมีขอบข่ายดังนี้

1. ความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี
 2. ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี
 3. แนวโน้มบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ควรเป็นไปในอนาคตในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย เป็น 2 ส่วน ดังนี้
- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
- ส่วนที่ 2 ผลการวิจัย ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 คน ได้แก่ นายมะรอนิง จาโก กำนันตำบลตะลุโบะ อำเภอเมืองปัตตานี นายฮาเซง วานี กำนันตำบลกะบุรี อำเภอกะป้อ นายรอมลี

คอเถาะ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 ตำบลจะรัง อำเภอยะหริ่ง นายมะการัง หวัง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 ตำบลพิเทน อำเภอทุ่งยางแดง

1.2 ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 คน ได้แก่ นายสุรพร พร้อมมูล นายอำเภอไม้แก่น นายอำเภอดีเด่นระดับประเทศ ประจำปี 2553 นายสนั่น พงษ์อักษร นายอำเภอหนองจิก นายอำเภอดีเด่นระดับประเทศ ประจำปี 2552 นายประยูร พุทธชาติ ปลัดอำเภอ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง ที่ทำการปกครองอำเภอไม้แก่น และนายมนตรี บุญวงศ์ ปลัดอำเภอ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง ที่ทำการปกครองอำเภอแม่ลาน

1.3 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ในฐานะผู้ที่มีบทบาทในการทำงานร่วมกับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่หมู่บ้าน จำนวน 6 คน ได้แก่ นายพันธุ์เกียรติ จ่างเจริญ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอานะรุ อำเภอเมืองปัตตานี นายมหามดี มะจะ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะนังดาลำ อำเภอสายบุรี นายนุรุดีน อาบู ผู้นำศาสนา ตำบลสะก้า อำเภอมาขอนายแวชะ สะมะอาลี ผู้นำศาสนา ตำบลประจัน อำเภอยะรัง นางฟาตีเมาะ นิเลาะ ผู้นำชุมชน ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน นายสุมิน มะชัน ผู้นำชุมชน ตำบลนาประดู่ อำเภอโคกโพธิ์

1.4 ประชาชน ในฐานะลูกบ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน ได้แก่ นายรอยากี มะเต็ง ประชาชนทั่วไป ตำบลตะลุโบะ อำเภอเมืองปัตตานี นายอิมรอน หะยีดาโอะประชาชนทั่วไป ตำบลไทรทอง อำเภอไม้แก่น

รวมทั้งสิ้น 16 คน

2. ผลการวิจัย

ผลจากการสัมภาษณ์

ผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป จำนวน 16 คน ในระหว่างวันที่ 21 มีนาคม 2554 ถึงวันที่ 20 กันยายน 2554 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ตอนที่ 3 แนวโน้มบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ควรจะเป็นไปในอนาคตในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ข้อที่ 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของท่านอย่างไรบ้าง

พบว่าผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดปัตตานีสรุปได้ว่าความขัดแย้งเกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนานและยืดเยื้อ เรื้อรัง เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมของจังหวัดปัตตานีที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยในปัจจุบันได้มีปัญหาทับซ้อนกัน การเมือง การศึกษา ความยากจน ยาเสพติด การว่างงาน วัฒนธรรม ความเชื่อและค่านิยม ก่อให้เกิดปัญหาในหลายด้านหลายมิติลุกลามเป็นปัญหาด้านความมั่นคงของรัฐ ถึงแม้ภาครัฐจะทุ่มเทงบประมาณบุคลากรมาเป็นจำนวนมากเพื่อแก้ไขปัญหา แต่เป็นการต่างคนต่างทำ ไม่ได้มาพูดคุยกันในแต่ละหน่วยงาน ทำงานซ้ำซ้อน ไม่เป็นไปตามความต้องการของชาวบ้าน เพียงเพื่อสร้างภาพ เอาตัวเลขรายงานเพื่อผลาญประมาณ แต่ปัญหามิได้เบาบางลง และที่สำคัญคือไม่รู้ว่าการกระทำหรือก่อเหตุร้ายแต่ละครั้งเป็นฝีมือของใคร และรัฐไม่พยายามพูดเรื่องจริงของปัญหา มีการแก้ที่ปลายเหตุมากกว่าต้นเหตุ ซึ่งยิ่งทำให้ปัญหาฝังรากลึกมากขึ้นทุกวัน ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ปัญหาความไม่สงบในดินแดนจังหวัดภาคใต้ยังสอดคล้องด้วยมิติที่ซับซ้อนหลากหลายกรณีส่งผลให้เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาด้วยความละเอียดอ่อน และการตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มขบวนการ เช่น ปัญหายาเสพติด, สินค้าหนีภาษี, น้ำมันเถื่อน, ที่ดินทำกิน, อิทธิพล และการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดความรุนแรงขึ้นลง อ่อนไหวไปตามสถานการณ์” (นายสุรพร พร้อมมูล สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“โครงสร้างทางสังคมในจังหวัดปัตตานีที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ประกอบกับสถานการณ์ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดปัญหาในหลายด้านหลายมิติลุกลามเป็นปัญหาด้านความมั่นคงของรัฐ” (นายมนตรี บุญวงศ์ สัมภาษณ์วันที่ 30 มิถุนายน 2554)

“ลักษณะข้อเท็จจริงของโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นยังคงผูกพันกับอำนาจส่วนกลางมากแล้วเป็นเพียงกลไกที่ประชาชนในระดับล่าง ยังไม่สามารถจะพัฒนาตัวเองไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในความหมายของประชาธิปไตย ฉะนั้นในการสนับสนุนหลักเกณฑ์การกระจายอำนาจให้

ประชาชนเข้าใจ ถือเป็นหลักเบื้องต้นของการพัฒนาประชาธิปไตย ที่นำไปสู่การพัฒนาที่ก้าวหน้ามากขึ้น” (นายพันธุ์เกียรติ จ่างเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤษภาคม 2554)

“ปัญหาภาคใต้เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน พุดไปก็เหมือนหยิกเล็บก็เจ็บเนื้อ บางคนก็โยนไปเป็นเรื่องของศาสนา ไม่มีศาสนาไหนสอนให้คนฆ่ากันหรอก เป็นเรื่องของผลประโยชน์ทั้งนั้น พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ของเราถือว่าเป็นพื้นที่ๆ อุดมสมบูรณ์ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรหรือแหล่งท่องเที่ยว จึงมีคนบางกลุ่มบางพวกต้องการ จะต้องสร้างสถานการณ์และก่อความวุ่นวายไม่ยอมให้ความเจริญและความรู้เข้าไปถึงประชาชนเดี๋ยวจะควบคุมได้ยาก ปัจจุบันถือเป็นสงครามแย่งชิงประชาชนไปแล้ว บ้านเราเร่งเรื่องสร้างสถานการณ์ ภายใต้นุคคลมีบาร์มีที่อยู่เบื้องหลัง คอยสังหาร” (นายหม่อมติ มะจะ สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2554)

“พื้นฐานความแตกต่าง วิถีชีวิต ก่อให้เกิดการสะสมของปัญหา ที่สืบทอดมาทุกรุ่นทุกปี แนวคิดในระบอบอิสลาม ประชาชน ส่วนใหญ่ ที่ไม่ใช่มุสลิม ก็คือ ผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม อันเนื่องมาจากว่าพวกเขาไม่ได้รู้จัก อิสลาม หรือ ถ้ารู้ ก็รู้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น หรือไม่ก็มองภาพพจน์อิสลามที่บิดเบือน มันเป็นการยาก หรือ ค่อนข้างเป็นไปได้ยาก สำหรับคนๆหนึ่ง ที่จะรู้อิสลามอย่างดีโดยการไม่ยอมรับมันก่อน” (นายแวอะ สะมะอาลี ผู้นำศาสนา สัมภาษณ์วันที่ 30 สิงหาคม 2554)

“สถานการณ์ความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นเรื่องที่พูดกันได้ไม่รู้จบ หลายฝ่ายพยายามช่วยแก้ปัญหา ทั้งคนทั้งงบประมาณที่ทุ่มลงไปในพื้นที่ แต่เชื่อว่าปัญหาจะบรรเทา ลง ในทางกลับกันประชาชนในพื้นที่กลับยืนยันว่า สถานการณ์ของปัญหาลดจำนวนลง แต่เพิ่มรุนแรงมากขึ้น และที่สำคัญคือไม่รู้ว่าการกระทำหรือก่อเหตุร้ายแต่ละครั้งเป็นฝีมือของใคร ในขณะที่รัฐบาลพยายามทำทุกวิถีทาง ภายใต้งบประมาณที่ไม่จำกัด ในส่วนของภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน หลายหน่วยงานได้ลงไปทำงานในพื้นที่ ในบทบาทที่แตกต่างกันออกไป ตามมุมมองแนวทางความเชื่อ ของนโยบายแต่ละหน่วยงาน รัฐมองปัญหาให้ทุกมิติ ให้ความสำคัญกับคนในพื้นที่ ถอนทหารออก เพราะเปลืองงบประมาณ ยังไม่เข้าใจวัฒนธรรมที่แท้จริงของพื้นที่อีกด้วยและรัฐควรฟังและพูดเรื่องจริงของปัญหามากกว่านี้ ทั้งยังควรแก้พร้อมกันทั้งหมดไม่ใช่ทำเป็นส่วนๆ ควรให้การศึกษาเด็กและหางานให้ผู้ใหญ่ทำจะยั่งยืนกว่า” (นายมะรอนิง จาโก สัมภาษณ์วันที่ 21 มีนาคม 2554)

“ความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้อุบัติมาเป็นเวลานานแล้ว ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายประเด็น เช่น การเมือง การศึกษา ความยากจน ยาเสพติด การว่างงาน วัฒนธรรม ความเชื่อและค่านิยม มีผู้คนล้มตายและได้รับความสูญเสียเป็นจำนวนมาก แต่ภาครัฐก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาใดๆ ประชาชนอย่างพวกเราได้รับข่าวสารการฆ่ากันเป็นรายวัน แต่ในขณะที่เดียวกันก็ดูเหมือนทางรัฐจะปล่อยข่าวความคืบหน้าในทางที่ดี ซึ่งนับได้ว่านอกจากความสับสนกันเองในพื้นที่แล้ว ความ

ลับสนของพวกเราๆ ท่านๆ ก็มีกันอยู่พอสมควรเหมือนกัน” (นายรอยากี มะเต็ง สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2554)

ข้อ 2 เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นในหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แสดงบทบาทแก้ไขปัญหอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความรุนแรงของปัญหาที่นำไปสู่ความแตกแยก

ผู้ตอบสัมภาษณ์ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปได้ให้ความเห็นเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นในหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แสดงบทบาทแก้ไขปัญหา เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความรุนแรงของปัญหาที่นำไปสู่ความแตกแยก ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดปัตตานีสรุปลได้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำในหมู่บ้าน ปกครอง ดูแลความเรียบร้อยในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่นับถือของคนในหมู่บ้าน สามารถชี้แนะคนในหมู่บ้านได้ ในเบื้องต้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ต้องไกล่เกลี่ยหาข้อยุติความขัดแย้ง การใช้กฎหมายหมู่บ้าน “สุกมปากัด” ในการตัดสินปัญหาตามวิถีชีวิตของมุสลิม รวมถึงการให้ความสำคัญ กับเครือข่ายชุมชนศรัทธาหรือ “กัมปงตักวา” ในการอยู่ร่วมกัน และเพื่อป้องกันการเพิ่มความขัดแย้งในพื้นที่ในการสร้างสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการสอดส่อง ป้องกันปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด รวมถึงอบายมุขต่างๆ มิให้มีในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงความรุนแรงของปัญหาที่นำไปสู่ความแตกแยกในพื้นที่ต่อไป ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ในสถานการณ์ความไม่สงบและเกิดเหตุรุนแรงในพื้นที่ ยังมีปัจจัยในหลายเรื่องที่มีความละเอียด ซับซ้อน และมีความเปราะบาง ทั้งในทางค่านิยม วัฒนธรรม ที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งที่เพิ่มขึ้น การให้ความสำคัญ กับเครือข่ายชุมชนศรัทธาหรือ “กัมปงตักวา” จากประสบการณ์การเรียนรู้ในแนวทางและกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ภายใต้แนวคิดที่เน้นการใช้หลักศาสนาและศรัทธา เป็นเครื่องมือในการพัฒนาพื้นที่ และการสร้างความรักสามัคคี ในการอยู่ร่วมกัน” (นายสนั่น พงษ์อักษร สัมภาษณ์วันที่ 15 มิถุนายน 2554)

“เป็นผู้นำในหมู่บ้าน ปกครอง ดูแลความเรียบร้อยในหมู่บ้าน ซึ่งโดยตำแหน่งและโดยธรรมชาติราษฎรในหมู่บ้านให้ความเคารพ เกรงใจ ยอมรับการตัดสิน แก้ไขปัญหาภายในหมู่บ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่แล้ว มากกว่าการพึ่งพาทางราชการ ปัญหาหลายๆ เรื่องจึงจบที่หมู่บ้าน” (นายประยูร พุทธชาติ สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“สอดส่องดูแลประชาชนของตนเพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรม รวมถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้กับประชาชนทันทีเมื่อมีเหตุขัดแย้ง ตรวจสอบ ตรวจตราและตรวจค้นประชาชนใน

เรื่องอาวุธหรือสิ่งเทียมอาวุธที่อาจนำมาซึ่งการก่อเหตุร้ายในตำบล หมู่บ้าน อาชญากรรมที่จะตามมา” (นายมหาหมัฒติ มะจะ สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2554)

“กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นบุคคลที่นับถือของคนในหมู่บ้าน สามารถชักนำคนในหมู่บ้านได้ และในฐานะคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นหน้าที่โดยตรงในการกิจผู้นำชุมชนและปกครองลูกบ้านให้เกิดความเข้าใจ และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข” (นายฮาเซง วานี สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2554) “ในเบื้องต้นระดับชุมชนบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้มีบทบาทในการเข้าไปแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่างๆ ในชุมชนทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือและเข้าถึงและไว้วางใจภาครัฐมากขึ้น” (นายรอมลี คอเลาะ สัมภาษณ์วันที่ 10 พฤษภาคม 2554)

“ความขัดแย้งอาจจะเกิดขึ้นเนื่องจากการขาดข้อมูล การส่งข้อมูลผิดพลาด การแปลงข้อมูลไม่ตรงกันกับที่เขาส่งข้อมูลมาให้ เหล่านี้เป็นเรื่องการติดต่อสื่อสาร การรับรู้ที่แตกต่างกันสามารถทำให้เกิดการขัดแย้งกันได้ จึงต้องอาศัยการยอมรับความช่วยเหลือจากคนกลางเป็นผู้ช่วยตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้ง การดึงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมเรียกร้องให้ผู้ทำผิดแสดงความรับผิดชอบโดยตรงต่อบุคคลหรือชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการข้อพิพาทที่มีรากฐานอยู่ในวัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิม เช่น การประชุมไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในหมู่บ้าน การใช้กลยุทธกบฏกัด ของหมู่บ้าน” (นายสุมิน มะชัน สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน 2554)

ข้อที่ 3 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านใช้บทบาทอย่างไรในการให้ลูกบ้านมีความรักความสามัคคีเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันขึ้นภายในและนอกหมู่บ้าน

ผู้ตอบสัมภาษณ์ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับใช้บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการให้ลูกบ้านมีความรักความสามัคคี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันขึ้นภายในและนอกหมู่บ้าน สรุปได้ว่าการเป็นผู้นำชุมชนและผู้ปกครองลูกบ้าน นำไปสู่การทำความเข้าใจและให้ราษฎรมีทัศนคติที่ดีกับทางราชการ การนำข่าวสารทางราชการไปเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเพื่อประชาชนจะได้รับทราบข่าวสาร ให้ความรู้ความผิดทางกฎหมาย ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน สร้างจิตสำนึกให้ลูกบ้าน สร้างงานในหมู่บ้าน ให้รักบ้านเกิด สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านรวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องที่ เพื่อเป็นปัจจัยให้หมู่บ้านสงบเรียบร้อยไม่เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ก่อให้เกิดการผลักดันหมู่บ้านให้เข้มแข็ง การนำเอาหลักศาสนาที่ถูกต้องและวัฒนธรรมเป็นหลักในการพัฒนาแทนเงินตรา และอำนาจ การที่เอาคุณธรรมนำเศรษฐกิจ จะทำให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและยั่งยืนขึ้นได้ ความขัดแย้งระดับชาติจะแก้ไขได้ก็ด้วยการสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีความสามัคคี และพึ่งตนเองในกระบวนการของ ชุมชน

ศรัทธา หรือ “กัมปงต์กวา” ชุมชนศรัทธา ที่โน้มนำหลักความศรัทธาในคำสอนทางศาสนา ไปใช้ในกิจกรรมการแก้ปัญหาที่ชาวบ้านเป็นหลักในการพัฒนาโดยมีแกนนำ 4 เสาหลัก (ผู้ใหญ่บ้าน โต๊ะอิหม่าม ผู้แทนอบต. และผู้นำธรรมชาติ) จับมือทำงานร่วมกันโดยอาศัยการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาาร่วมกันเป็นเครื่องเชื่อมความสัมพันธ์ แทนที่การแบ่งอำนาจและการใช้อำนาจซึ่งมักทำให้เกิดความขัดแย้ง ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“การมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีครอบครัวที่อบอุ่น มีชุมชนที่ น่าอยู่มีสังคมที่ ผู้คนสามารถพึ่งพากันได้ ในยามตกทุกข์ได้ยาก เอาใจใส่ ดูแลซึ่งกันและกัน มีการปกครองโดยหลักธรรมาภิบาล เป็นสิ่งที่ ทุกคนคาดหวัง ซึ่งประชาชนในพื้นที่ จังหวัดชายแดนใต้ ก็มีความปรารถนาในลักษณะนี้ เช่นเดียวกัน แต่ในอดีตที่ผ่านมา ประชาชนกลับประสบกับปัญหาที่รุนแรงมากมาย รายได้ตกต่ำต้องอพยพไปหางานทำในพื้นที่อื่น ระบบการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับวิถีท้องถิ่น คุณภาพชีวิตโดยรวมต่ำกว่าปกติมาก เกิดความแตกแยกในหลายระดับ สภาพหมู่บ้านชบเซามากกว่าที่อื่นๆ และยังมีปัญหาในแง่มุมมองทางศาสนา กลายเป็นหมู่บ้านที่ไม่น่าอยู่ ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดและพยายามหาทางออกสำหรับตัวเองและสังคม ซึ่งการที่จะเดินไปสู่จุดหมายได้จะต้องเปิดโอกาสและเปิดพื้นที่ให้ประชาชนกำหนดวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง และรัฐต้องใช้หลักธรรมทางศาสนาที่ถูกต้องส่งเสริมความร่วมมือให้ประชาชนพัฒนาชีวิตและชุมชนของตนเอง เป็นการปกครองโดยต้องปฏิบัติต่อประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม โครงการชุมชนศรัทธา “กัมปง ต์กวา” เป็นทางออกหนึ่งตามแนวสันติวิธี ใช้กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ครรลองของหลักศาสนาธรรมซึ่งเป็นจุดแข็งของพื้นที่นี้อยู่แล้ว มีบทบาทในการผลักดันหมู่บ้านเข้มแข็งให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยจากในชุมชนและจากภายนอก โดยการเข้มงวดตรวจตราเป็นหูเป็นตาและปากเสียง ร่วมมือกันสอดส่องสิ่งผิดกฎหมาย อาวุธสงคราม แจ่งเบาะแสกับทางราชการ โดยให้ความรู้ทุกคนมีส่วนร่วม” (นายมนตรี บุญวงศ์ สัมภาษณ์วันที่ 30 มิถุนายน 2554)

“นำไปสู่การทำความเข้าใจและให้ราษฎรมีทัศนคติที่ดีกับทางราชการ การนำข่าวสารทางราชการไปเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเพื่อประชาชนจะได้รับทราบข่าวสารเพื่อจะได้รับผลประโยชน์จากรัฐบาลได้” (นายประยูร พุทธิชาติ สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“ให้ความรู้เข้าถึงทุกบ้านทุกคนให้ทราบความผิดตามกฎหมาย ใช้หลักศาสนาเข้าร่วมส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริม ทั้งจากหน่วยงานของรัฐที่สนับสนุนและกิจกรรมสินค้าโอท็อปส่งเสริมให้ประกอบอาชีพเสริมในยามว่างจากอาชีพหลัก” (นางฟาตีเม๊ะ นิเล๊ะ สัมภาษณ์วันที่ 7 กันยายน 2554)

“การเป็นผู้นำชุมชนและผู้ปกครองลูกบ้าน ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน ดำเนินร่วมกับชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) หรือเมื่อมีราษฎรเดือดร้อนก็รีบแจ้ง

ให้กับทางราชการเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหา” (นายพันธุ์เกียรติ จ่างเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤษภาคม 2554)

“ทำหน้าที่ที่ตนเองมีเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีต่อประชาชน ในการสร้างความสงบสุขในตำบล รวมถึงให้กำลังใจให้กับประชาชนในภาวะสถานการณ์ความไม่สงบเพื่อนำตำบลให้สงบสุขมีความสันติสุข” (นายมะการิง หวัง สัมภาษณ์วันที่ 10 พฤษภาคม 2554)

“ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถและเป็นกำลังสำคัญในการคุ้มครองหมู่บ้านอยู่อย่างสงบสุข เรียบร้อย ปลอดภัยในหมู่บ้าน เช่น ร่วมเฝ้าเวรยามกับชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.)” (นายฮาเซง วานี สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2554)

“พยายามสร้างจิตสำนึกให้ลูกบ้าน รักบ้านเกิด สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านรวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น เพื่อเป็นปัจจัยให้หมู่บ้านสงบเรียบร้อยไม่เกิดเหตุการณ์ต่างๆ” “เป็นผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน ที่รับผิดชอบทุกด้าน เสมือนพ่อบ้านแม่บ้านที่มีลูกบ้านหลายร้อยคนที่ต้องรับผิดชอบและต้องดูแลด้านความเป็นอยู่การส่งเสริมอาชีพด้านต่างๆ การพัฒนาและผู้รับฟังปัญหาแก้ไขเรื่องราวต่างๆในหมู่บ้าน/ชุมชน” (นายเวะยะ สะมะอาลี สัมภาษณ์วันที่ 30 สิงหาคม 2554)

ข้อที่ 4 ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากหลายมิติ ซึ่งเป็นผลพวงอันยาวนานของประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และด้านกระบวนการยุติธรรม ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นรากฐานที่นำมาซึ่งความขัดแย้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถจับบทบาทหน้าที่ในฐานะผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในการแก้ไขปัญหาได้อย่างไรบ้าง

ผู้ตอบสัมภาษณ์ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดปัตตานี สรุปได้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นคนในพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากราษฎร มีความรู้ ความเข้าใจปัญหาในหมู่บ้านได้ดีสามารถปฏิบัติตนในการป้องกันและปราบปรามปัญหาที่เป็นบ่อเกิดของความแตกแยกได้ ดูแลรักษาความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนตลอดจนป้องกันและระงับเหตุร้ายการรายงานเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้าน คอยปิดเป่าความเดือดร้อนแก่ราษฎรและพัฒนาความเจริญให้กับท้องถิ่น รวมทั้งทำความเข้าใจซึ่งกันละกันระหว่างราษฎรกับทางราชการ ในฐานะเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับราษฎร ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ทำความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างราษฎรกับทางราชการเพื่อตั้งประชาชนมาเป็นสายข่าวให้กับทางราชการและดูแลประชาชนให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน นำทีมชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ให้ความคุ้มครองป้องกันชุมชน หมู่บ้านให้ปลอดภัย เป็นหูเป็นตาให้กับทางราชการ หาข่าวอันเป็นประโยชน์ ผนวกป้องกันปัญหาอาชญากรรมในชุมชน ร่วมมือกับปกครอง ตำรวจ ทหาร ตั้งด่านตรวจด่านสกัด ส่งเสริมสนับสนุนการเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชน กลุ่มเสี่ยง ให้ความรู้คำแนะนำเกี่ยวกับโทษและพิษภัยของยาเสพติด” (นายประยูรพุทธรชาติ สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นคนในพื้นที่ มีความรู้ ความเข้าใจปัญหาในหมู่บ้านได้ดีสามารถปฏิบัติตนในการป้องกันและปราบปรามปัญหาที่เป็นบ่อเกิดความแตกแยกได้ ไม่ว่าจะเป็นการสอดส่องดูแลความเคลื่อนไหวของบุคคลที่เข้ามาภายในหมู่บ้าน สอดส่องดูแลพฤติกรรมของลูกบ้าน สั่งสอน กำชับ ลูกบ้านมิให้เล่นการพนันละมั่วสุมกับอบายมุข หรือด้านยาเสพติด อบรบสั่งสอนบุคคลในหมู่บ้าน ตักเตือนเยาวชนที่มีเสพยาเสพติด กำชับพ่อแม่ของเด็กเยาวชนให้ช่วยดูแลบุตรหลาน” (นายบุญดิน อาบู่ สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2554)

“บทบาทของกำนันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน ตำบล ได้เป็นอย่างดี โครงการลงไปทำความเข้าใจกับชาวบ้านให้ข้อมูล ข่าวสารของทางราชการให้ชาวบ้านทราบ โดยไม่ได้บิดเบือนความจริง ราษฎรหรือลูกบ้านให้การยอมรับตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านในการเป็นผู้นำ ดังนั้นอยู่กับตัวของผู้นำด้วยว่าสามารถประพฤติปฏิบัติตัวให้ชาวบ้านยอมรับได้อย่างไร” (นายพันธุ์เกียรติ จ่างเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤษภาคม 2554)

“ดูแลรักษาความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนตลอดจนป้องกันและระงับเหตุร้ายการรายงานเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้าน คอยปิดป่าความเดือดร้อนแก่ราษฎรละพัฒนาความเจริญให้กับท้องถิ่น ในฐานะเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับราษฎร” (นายมหามติ มะจะ สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2554)

“สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้และเป็นตำแหน่งที่มีทั้งอำนาจและหน้าที่อีกทั้งยังเป็นที่ยึดมั่นของราษฎร” (นายสุมิน มะชัน สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน 2554)

“วิกฤติของความเสี่ยงแต่อาจจะเป็นโอกาส เนื่องจากความเสี่ยง หน่วยกำลังอาจจะไม่สามารถลงพื้นที่ได้ทุกเวลา แต่สำหรับผู้ใหญ่บ้านสามารถลงพื้นที่ดูแลความสงบเรียบร้อยได้ทุกเวลา” (นายรอยากี มะเต็ง สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2554)

“คอยสอดส่องดูแลลูกบ้านอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพ การศึกษาของลูกบ้านมีความพัฒนาถึงระดับใด มีการปฏิบัติงานกันเป็นทีมและเป็นสื่อเป็นตาให้กับเจ้าหน้าที่ อีกแรงหนึ่ง” (นายฮาเซง วานี สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2554)

“คุณได้รับผิดชอบเขตปกครองเพื่อป้องกันมิให้เกิดข้อขัดแย้ง อันวญความเป็นธรรมและคุณแลรักษาความสงบในพื้นที่ รวมเป็นเหตุเป็นตาให้แก่ทางราชการ เมื่อทราบว่ามีกรก่อเหตุร้าย หรือกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าอาจมีการก่อเหตุในหมู่บ้าน และปัจจุบันปัญหาอาชญากรรมเป็นบ่อเกิดของปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านใช้บทบาทหน้าที่ในการป้องกันอาชญากรรมเข้ามาระบาดในหมู่บ้านด้วยการสอดส่องและกำชับลูกบ้านให้ห่างไกลอาชญากรรม” (นายอิสรณ์หะยีดาโอ๊ะ สัมภาษณ์วันที่ 14 กรกฎาคม 2554)

ตอนที่ 2 : ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ข้อที่ 1 ท่านคิดว่าในรอบแปดปีที่ผ่านมา (ตั้งแต่ปี 2547) เป็นต้นมา มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อการแสดงบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ผู้ตอบสัมภาษณ์ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับในรอบแปดปีที่ผ่านมา (ตั้งแต่ปี 2547) เป็นต้นมา มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อแสดงบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี สรุปได้ว่าสถานการณ์ความสงบในพื้นที่ที่ยึดเชื้อและเรื้อรัง เกิดผลกระทบในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง หน่วยงานด้านรักษาความไม่สงบในพื้นที่ในการแก้ไขความขัดแย้งมีหลายหน่วยงานเป็นเหตุให้บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่นๆ หลายๆอย่าง ซ้ำซ้อน ทับซ้อนกัน ไม่ว่าเรื่องระบบการทำงาน ปัญหาในพื้นที่ อาทิ อาชญากรรม อาชญากรรมผลประโยชน์ การทุจริตคอร์รัปชันของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในส่วนภูมิภาค ท้องถิ่น ที่มุงปริมาณมากกว่าคุณภาพและผล ทำให้ระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยเสียระบบ ความรู้สึกที่อยากมีส่วนร่วมให้ค่อยๆ หดไป ส่งผลให้เกิดทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความหวาดระแวงและไม่เข้าใจกันระหว่างประชาชนด้วยกันเอง เจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนเจ้าหน้าที่รัฐกับองค์กรต่างๆ ทำให้เกิดช่องว่างให้ผู้ที่ไม่ประสงค์ดีสามารถก่อเหตุได้อย่างง่ายดาย ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“เหตุการณ์และความรุนแรงของบ้านเมือง ยังคงทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ ความอ่อนล้าการรบกับต้องประกอบอาชีพ พร้อมไปกับการต้องป้องกันเหตุเมื่อถึงจุดอิมตัวก็เกิดความท้อถอยกระทบต่อการเดินทางหรือเดินกิจกรรมสนองนโยบายของรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง ระยะเวลาต้องล่าช้าฝีมือแรงงานก็ขาดหาย เศรษฐกิจก็ไม่มีขยายตามที่จะเป็น คนตั้งใจทำงานเมื่อไม่มีความปลอดภัยเสียแล้วจะทำให้เกิดความเครียดมากยิ่งขึ้น การจะปกครองคนในหมู่บ้านให้มีกำลังใจในการอยู่

ร่วมกัน ด้วยความรักความเข้าใจจึงเป็นเรื่องที่ต้องใช้ทักษะ ความสามารถ การวางตัวของผู้นำให้ สอดรับกับวิถี และนโยบายของรัฐควบคู่กัน” (นายสุรพร พร้อมมูล สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“ความไม่ไว้วางใจของหน่วยกำลังในพื้นที่กับผู้นำท้องถิ่น ทำให้เกิดความขัดแย้งและ ก่อให้เกิดปัญหาระหว่างภาครัฐและประชาชน ปัญหาการให้ความร่วมมือของประชาชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำให้กระทบต่อบทบาทของกำนันในการทำหน้าที่ คือ ทำให้ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความหวาดระแวงและไม่เข้าใจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นมุสลิมและไม่กล้าเข้าหา การทำงานร่วมกัน” (นายสนั่น พงษ์อักษร สัมภาษณ์วันที่ 15 มิถุนายน 2554)

“เพราะความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันและการไม่ให้ความร่วมมือของประชาชนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและรัฐบาล การใช้ระบบอุปถัมภ์ เช่น หน่วยกำลังจับกุมบุคคลต้องสงสัยแต่มีการ ช่วยเหลือจาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่โดยอ้างว่าเป็นบุคคลที่บริสุทธิ์” (นายมนตรี บุญวงศ์ สัมภาษณ์วันที่ 30 มิถุนายน 2554)

“กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถใช้ภาวะผู้นำที่ตนเองมีอยู่ในการปกครองลูกบ้านอย่าง เต็มที่ เนื่องจากกลัวว่าตนเองและครอบครัวจะตกเป็นเป้าหมายของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ซึ่งทำให้ เกิดช่องว่างฝ่ายตรงข้ามสามารถก่อเหตุได้อย่างง่ายดาย” (นายพันธุ์เกียรติ จ่างเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤษภาคม 2554)

“การทุจริตของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในส่วนภูมิภาค ท้องถิ่น ที่มีอยู่ให้เห็นกันบ่อยๆ เรื่องของการเมืองท้องถิ่น ล้วนแล้วแต่กดดันการทำงานและความรู้สึกที่อยากมีส่วนร่วมให้ค่อยๆ หดไป” (นายมะรอนิง จาโก สัมภาษณ์วันที่ 21 มีนาคม 2554)

“หลายๆ อย่าง ซ้ำซ้อน ทับซ้อนกัน มุ่งปริมาณ ทั่วๆ ที่รู้อยู่แก่ใจก็ทำเพื่อหวังประโยชน์ อันเดียวกันเพื่อให้อยู่จนปลอดภัยมีกินมีใช้ จะแบ่งย่อยแบ่งปริมาณกันทำละลายงบประมาณไป ทำไม” (นายณัฐดิน อาบุญ สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2554)

“นโยบายของรัฐบาลต่อการแก้ไขปัญา สถานการณ์ความไม่สงบ นโยบายของ หน่วยงานภาครัฐที่เปลี่ยนแปลงตามผู้บังคับบัญชา รวมถึงความเสี่ยงของชีวิตและร่างกายต่อ ครอบครัว ความเสี่ยงในการประกอบอาชีพ การที่ชาวบ้านไม่กล้าแสดงออก ชาวบ้านไม่ให้ความ ร่วมมือในการปฏิบัติ/ปกครอง” (นางฟาตีเมาะ นิเลาะ สัมภาษณ์วันที่ 7 กันยายน 2554)

“การแสดงบทบาทเป็นผู้นำท้องถิ่นลดน้อยลงเนื่องจากการร่วมกิจกรรมลดน้อยลงเพราะ สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลหรือผู้นำของปกครองให้ ความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านน้อยหรือมองข้ามความสามารถอันทำให้เกิดความ เฉื่อยชาไม่ยอมมีส่วนร่วม” (นายอิหมรอน หะยีดาโอะ สัมภาษณ์วันที่ 14 กรกฎาคม 2554)

“หน่วยงานด้านรักษาความไม่สงบในพื้นที่ในการแก้ไขความขัดแย้งมีหลายหน่วยงาน เป็นเหตุให้ถูกกดทับทาลง การปฏิบัติหน้าที่เริ่มมีความยากลำบาก เพราะต้องมีความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่” (นายแวเย สะมะอาลี สัมภาษณ์วันที่ 30 สิงหาคม 2554)

“มีปัญหาหลายเรื่องที่ผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจได้เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักการศาสนา เช่น การแต่งงาน การหย่าร้าง การตาย การแบ่งทรัพย์สินมรดก คนขัดสน เด็กกำพร้า เรื่องเหล่านี้คนในชุมชนรู้ดีว่าจะต้องไปหาโต๊ะอิหม่ามให้จัดการหรือแก้ปัญหา ถ้าเราไม่มองผู้นำในมิติของอำนาจแต่หันกลับไปมองในมิติของการมีส่วนร่วมการแก่งแย่งอำนาจก็จะไม่เกิดขึ้น” (นายสุมิน มะชัน สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน 2554)

ข้อที่ 2 อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่กฎหมายกำหนดบทบาทในรูปแบบต่างๆ เป็นปัจจัยที่ส่งผลในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานีอย่างไรบ้าง

ผู้ตอบสัมภาษณ์ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่กฎหมายกำหนดบทบาทในรูปแบบต่างๆ เป็นปัจจัยที่ส่งผลในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านถือว่าเป็นผู้นำชุมชนที่มีบทบาทในการดูแล รับผิดชอบลูกบ้านในชุมชนให้อยู่ดีมีสุข สงบ สันติ เกิดความปรองดองและสามัคคีกันภายในหมู่บ้าน มีบทบาทตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ กำหนดไว้เป็นหลัก ได้แก่ การตรวจตรา รักษาความสงบเรียบร้อยภายในตำบล ให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมาย ส่งเสริมความสุขของราษฎร รับเรื่องความเดือดร้อนของราษฎรแจ้งทางราชการ และรับข้อราชการประกาศแก่ราษฎรดำเนินการให้ตามกฎหมาย ด้านการป้องกันอันตรายรักษาความปลอดภัย ด้านอาวุธสงคราม และบทบาทในการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม แก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทเป็นคณะกรรมการศูนย์อำนวยความสะดวกระดับตำบลทำให้มีหน้าที่โดยตรงในการไกล่เกลี่ยกรณีเกิดความขัดแย้งขึ้นในพื้นที่หมู่บ้าน ในฐานะประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน(กม.) เพื่อขับเคลื่อนนโยบายหรือข้อราชการให้บรรลุตามเป้าหมาย ตลอดจนแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อน ชุมรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ให้ดูแลความสงบเรียบร้อย ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“กำนัน ผู้ใหญ่บ้านถือว่าเป็นผู้นำชุมชนที่มีบทบาทในการดูแล รับผิดชอบลูกบ้านในชุมชนให้อยู่ดีมีสุข สงบ สันติ เกิดความปรองดองและสามัคคีกันภายในหมู่บ้าน ดูแลรับผิดชอบชุมชนและลูกบ้านทุกคนให้อยู่ดีมีสุข เกิดความสงบสันติและสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน ดูแลตรวจตรา สอดส่องลูกบ้านในชุมชนทุกคนอยู่ร่วมกัน ด้านให้พ้นภัยจากอบายมุขต่างๆ

ไม่ว่าจะเป็น ยาเสพติด ข่าวกความเคลื่อนไหว และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ เพื่อแจ้งเบาะแสข่าวความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับยาเสพติด รวมทั้งร่วมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ช่วยเหลือผู้ประสบภัยขั้นต้นเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนขั้นพื้นฐานก่อนที่ส่วนราชการจะช่วยเหลือต่อไป” (นายสนั่น พงษ์อักษร สัมภาษณ์วันที่ 15 มิถุนายน 2554)

“บทบาทและภารกิจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ เป็นผู้นำของประชาชนในหมู่บ้านหรือเป็นผู้ปกครองราษฎรในหมู่บ้าน การเป็นตัวแทนรัฐบาล ตัวแทนภาครัฐที่ปฏิบัติงานในหมู่บ้าน การรักษาความสงบเรียบร้อย ปกป้องชุมชน ดูแลความปลอดภัยให้กับราษฎรในหมู่บ้าน ปฏิบัติงานตามนโยบาย รัฐบาล กระทรวง จังหวัด อำเภอ” (นายมนตรี บุญวงศ์ สัมภาษณ์วันที่ 30 มิถุนายน 2554)

“ภารกิจด้านปกครอง คือ ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ กำหนดเป็นหลักไว้ ได้แก่ การตรวจตรา รักษาความสงบเรียบร้อยภายในตำบล ให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายป้องกันอันตราย ส่งเสริมความสุขของราษฎร รับเรื่องความเดือดร้อนของราษฎรแจ้งทางราชการ และรับข้อราชการประกาศแก่ราษฎรดำเนินการให้ตามกฎหมาย ด้านการรักษาความปลอดภัย ด้านอาวุธสงคราม กฎหมายก็ใช้ได้ในอำนาจ กำนัน ในการตรวจค้นยึดอาวุธสงครามไว้อย่างชัดเจน จึงทำให้ กำนันสามารถรู้ได้ว่าใครมีอาวุธสงครามในหมู่บ้านที่ถูกต้องตามกฎหมาย ความเป็นไปในชุมชน ต้องรู้จักคนในชุมชนทั้งผู้นำและลูกบ้าน เกิดความร่วมมือประสานงานกันได้ดีเท่าไร ความเข้มแข็งก็จะเกิดมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่จะหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย” (นายประยูร พุทธชาติ สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“ทำหน้าที่ปกครองดูแลทุกข์สุขราษฎร มีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาความเดือดร้อนแก่ราษฎร และพัฒนาความเจริญให้กับท้องที่ในฐานะตัวกลางระหว่างราษฎรและราชการ ปฏิบัติตามภารกิจหรืองานอื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนทางราชการ” (นายมะรอนิงจาโก สัมภาษณ์วันที่ 21 มีนาคม 2554)

“ผู้ใหญ่บ้านรู้จักกรรมภายในหมู่บ้านดีกว่าใครทั้งหมด เพราะเกิดกำเนิดในพื้นที่ ทุกซอกมุม และจุดต่อแหลม จุดเสี่ยงต่างๆ การวางแผนป้องกันจะเป็นแหล่งข้อมูลที่ต้องการให้กับทางราชการ สิ่งที่เป็นเครื่องมือในการอาชญากรรม ต้องผลักดันให้หมดไป ชี้แจงให้ทางการรับทราบข้อมูลเมื่อกำจัดสิ่งเหล่านี้ บทบาทที่สำคัญของผู้นำชุมชนต้องร่วมมือกับทางทหารและตำรวจ” (นายหมามดี มะจะ สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2554)

“ศูนย์อำนวยการเป็นธรรมระดับตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทเป็น คณะกรรมการในระดับตำบล ทำให้มีหน้าที่โดยตรงในการใกล้ชิดกรณีเกิดความขัดแย้งขึ้นในพื้นที่หมู่บ้าน รวมทั้งดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้านสร้าง

ความสมานฉันท์และความสามัคคีให้เกิดขึ้นหมู่บ้าน ประสานหรืออำนวยความสะดวก แก่ราษฎร ในหมู่บ้านในการติดต่อหรือรับบริการกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” (นายรอมลี ดอเลาะ สัมภาษณ์วันที่ 10 พฤษภาคม 2554)

“ในฐานะประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน(กม.) เพื่อขับเคลื่อนนโยบายหรือข้อราชการ ให้บรรลุตามเป้าหมาย ตลอดจนแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ความขัดแย้งให้ยุติลง ถ้าแก้ไขปัญหา ไม่ได้ต้องนำเรื่องถึงคณะกรรมการ Keadilan Center ระดับตำบลในการแก้ไขปัญหาในระดับต่อไป แต่งตั้งผู้ประสานพลังแผ่นดิน หมู่บ้านละ 30 คน เพื่อป้องกันและเฝ้าระวัง เป็นหูเป็นตาให้กับ กลุ่มเป้าหมายในหมู่บ้านมิให้เข้าไปยุ่งกับยาเสพติด แต่งตั้งชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ให้ดูแลความสงบเรียบร้อยตลอดจนรักษาความปลอดภัยสถานที่ราชการ สาธารณประโยชน์และ ชีวิต/ทรัพย์สินของประชาชนในหมู่บ้าน” (นายฮาเซง วานี สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2554)

“ปฏิบัติการกิจตามนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานต่างๆและเป็นสื่อกลางระหว่าง ภาครัฐ เอกชน และประชาชนในการพัฒนาคน พัฒนาพื้นที่ พัฒนาศาสนสถาน พร้อมทั้งรับ เรื่องรื้อร้องทุกข์ไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่” (นายณัฐดิน อาบู สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2554)

ตอนที่ 3 แนวโน้มบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ควรเป็นไปในอนาคตในการแก้ไข ความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี

ข้อที่ 1 คุณสมบัติใดที่จำเป็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขความขัดแย้งทาง การเมืองในจังหวัดปัตตานี

ผู้ตอบสัมภาษณ์ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการ ทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และ ประชาชนทั่วไปได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ควรเป็นไปใน อนาคตในการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดปัตตานี กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำที่มาจาก การเลือกของราษฎรในหมู่บ้าน และได้รับการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ต้องเป็นผู้นำที่มี ความสำคัญ ได้รับความเคารพยกย่องในสังคม ต้องมีความคิด วิสัยทัศน์ค้นหาปัญหา และแก้ปัญหา ด้วยตนเอง เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของชาวบ้าน คอยสอดส่องดูแลลูกบ้านอย่างทั่วถึง ไม่เอื้อ ประโยชน์ให้ตัวเองและพรรคพวก มีความโปร่งใส มีศีลธรรม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม และเป็นนักพัฒนา ให้ชุมชนของตนเองเป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเอง ได้ การผลักดันให้มีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ ในการกำหนดอนาคตของตนเอง ไม่ร่อนรับการ ส่งเสริมสนับสนุนจากรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว การพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าตามแนวคิด สร้างสรรค์ของตนเอง จึงทำให้ลักษณะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความแตกต่างจากเดิม และเพื่อให้เกิด

ความยั่งยืนในหมู่บ้าน ต้องมีการสร้างองค์กรผู้นำและประชาชนที่เข้มแข็งโดยให้ผู้นำที่มีอยู่อย่างหลากหลายและมีปัญหาค่อนข้างแตกต่างกัน หันมาทำงานพัฒนาบ้านตนเองเชิญชวนให้พี่น้องประชาชนมาร่วมกันพัฒนา มีการจัดโครงสร้างการปกครองดูแล การแก้ปัญหาและสร้างงานพัฒนา ร่วมกัน ซึ่งเป็นหนทางให้งานพัฒนาเกิดความยั่งยืนและสามารถพัฒนากระบวนการแห่งการพึ่งพาตนเองในที่สุด ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“การพัฒนาที่กำหนดจากส่วนกลาง กลายเป็นวัฒนธรรมการพัฒนาและการปกครองขององค์กรรัฐในพื้นที่ที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายจากเบื้องบนและสืบทอดวัฒนธรรมนั้นโดยการทำเสียเอง ประชาชนไม่สามารถคิดเองได้ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะปรับเปลี่ยน ทำให้ประชาชนในระดับพื้นที่ไม่ค่อยมีโอกาสตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองได้มากนัก จึงเกิดการขาดแรงจูงใจในการพัฒนาของผู้คนในพื้นที่ โดยเฉพาะกับพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ยังมีความจำเป็นในการใช้กระบวนการพัฒนาจากข้างล่างที่ถูกต้องและเหมาะสม เพราะฉะนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงจำเป็นต้องเป็นนักพัฒนา ให้ชุมชนของตนเองเป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ การให้มีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ในการกำหนดอนาคตของตนเอง ซึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย และมีภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถเสริมสร้างศักยภาพและเพิ่มมูลค่า” (นายสุพร พร้อมมูล สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“งานที่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน รับผิดชอบส่วนใหญ่ นอกเหนือจากงานปกครองภายในพื้นที่แล้ว จะเป็นภารกิจที่ได้รับมอบหรือเป็นลักษณะของงานฝากที่ส่วนราชการต่าง ๆ มอบให้กำนัน-ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปฏิบัติ และลักษณะของงานที่ทำส่วนมากจะเป็นในลักษณะของผู้ประสานและเป็นคนไกลในการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยราชการกับประชาชนในพื้นที่มากกว่า จะเป็นผู้ปฏิบัติเองโดยตรง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงต้องค้นหา และแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยไม่คำนึงว่าเป็นหน้าที่โดยตรง ไม่คำนึงถึงประโยชน์ของตนเอง คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม ไม่คำนึงถึงค่าตอบแทน ทำด้วยใจสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ความซื่อตรง ซื่อสัตย์ เพราะปัญหาทุกปัญหาถ้าผู้นำไม่มีสิ่งเหล่านี้ย่อมจะแก้ไขได้ยาก ให้มีความรับผิดชอบมากขึ้น” (นายประยูร พุทธชาติ สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“ความเป็นอาสา ไม่หวังผลตอบแทน มองเห็นการณ์ข้างหน้า คาคาเดา ไหวพริบ ถ่อมถ่อม ขอมรับ มีเหตุผล จิตสาธารณะ ทำประโยชน์เพื่อคนอื่น ความเป็นอยู่ที่พอเพียง” (นายเวะยะสะมะอาลี สัมภาษณ์วันที่ 30 สิงหาคม 2554)

“เป็นคนที่มีความรู้ ความเป็นผู้นำ ความเป็นกลาง การตัดสินใจ ความเสียสละ ความกล้าหาญ ความอดทน ความเข้มแข็ง ความขยัน” (นายมนตรี บุญวงศ์ สัมภาษณ์วันที่ 30 มิถุนายน 2554)

“รับฟังข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอต่างๆ จากลูกบ้านและเป็นผู้ที่คอยให้คำปรึกษาหรือแนวทางต่างๆ กับลูกบ้านในการที่จะไปพัฒนาหมู่บ้านให้สงบสุขและเรียบร้อย” (นางฟ้าตีเมาะ นิเลาะ สัมภาษณ์วันที่ 7 กันยายน 2554)

“เอาใจใส่ลูกบ้าน มีสังขธรรม เข้าใจปัญหาได้ดี สามารถแก้ไขปัญหาล่วงหน้าได้ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สอดส่องดูแลสม่ำเสมอ” (นายสุมิน มะชัน สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน 2554)

“มีอำนาจในการตัดสินใจปัญหาภายในหมู่บ้านและตำบลอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบที่ยิ่งใหญ่กับทุกคน” (นายบุญดิน อาบู่ สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2554)

“ให้ความยุติธรรมแก่ราษฎรทุกระดับชั้น เมื่อมีการแจกจ่ายหรืออุดหนุนตามโครงการต่างๆ โดยแจกจ่ายให้ราษฎรอย่างทั่วถึง อย่าเห็นแต่พวกพ้องของตน” (นายอิมรอน หะยีคาโอะ สัมภาษณ์วันที่ 14 กรกฎาคม 2554)

“ต้องเป็นผู้ที่ลูกบ้าน สามารถพึ่งพาได้ ต้องมีความเด็ดขาดอะไรที่คิดว่าจะกันไปตามผิด ไม่เอื้อผลประโยชน์ให้แก่พวกตนเอง ร่วมกับลูกบ้านทุกคนสร้างให้เกิดความสงบสุขภายในหมู่บ้าน” (นายสุมิน มะชัน สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน 2554)

“มีความเด็ดขาดไม่เอื้อประโยชน์ให้ตัวเองและพรรคพวก มีภาวะผู้นำ เป็นคนที่มีความเสียสละ จิตอาสา ปกครองลูกบ้านในพื้นที่อย่างยุติธรรมไม่เอื้อผลประโยชน์ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง” (นายพันธุ์เกียรติ จ่างเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤษภาคม 2554)

“ผู้นำหมู่บ้านต้องเข้มงวด เด็ดขาดมีความยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เข้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง สิ่งไหนถูกต้องก็ควรยกย่อง สิ่งไหนทำผิดกฎหมายหรือถูกกฎหมายก็ควรลงโทษตามเหมาะสม การบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากที่สุดอย่าคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองและพี่น้อง” (นายหม่อมดี มะจะ สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2554)

“ผู้นำหมู่บ้านต้องมีความโปร่งใส มีความยุติธรรม มีจิตอาสา ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในหมู่บ้าน อย่างมองเห็นงบประมาณ” (นายรอมลี ดอละ สัมภาษณ์วันที่ 10 พฤษภาคม 2554)

ข้อที่ 2 ท่านคิดว่า บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งหรือไม่ ถ้าต้องปรับเปลี่ยนท่านมีความคิดเห็นหรือความต้องการการปรับเปลี่ยนในบทบาทและสถานภาพของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ควรเป็นอย่างไร

ผู้ตอบสัมภาษณ์ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการผู้ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปได้ให้ความเห็นว่าบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในฐานะผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งที่พักครองดูแลลูกบ้านทั้งหมู่บ้าน เสมือนแขนขาที่สำคัญของกลไกการปกครองในส่วนภูมิภาค กระทำหน้าที่ช่วยเหลือทางราชการ ซึ่งต่างกระทำหน้าที่เป็น

ตัวแทนประชาชนด้วยเช่นกัน สะท้อนปัญหาในพื้นที่เพื่อประสานส่วนราชการในการแก้ไขปัญหาต่อไป ซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจและภารกิจที่กว้างมาก ทั้งในส่วนฝ่ายปกครอง งานความมั่นคง งานทะเบียนราษฎร และงานส่งเสริมกิจการพัฒนาในตำบลหรือหมู่บ้าน ซึ่งมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในพื้นที่ได้แต่ต้องมีการพัฒนาการทำงานที่มีอยู่นั้นให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มีความแตกต่างทางด้านภาษาวัฒนธรรมและศาสนา ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนอย่างมากในการดำเนินงานพัฒนา ซึ่งปัจจุบันขาดการมองปัญหาเชิงโครงสร้างที่มีความแตกต่างทำให้แก้ปัญหาโดยใช้กำลังเป็นด้านหลัก อีกทั้งการแก้ปัญหาคำนึงถึงเชิงสังคมจิตวิทยา ก็กลับสุดโต่ง มุ่งชนะใจประชาชน ด้วยวิธีการสังเคราะห์ ด้วยโครงการสังเคราะห์ ด้วยโครงการประชานิยม และกิจกรรมมากมาย ในลักษณะขาดเงื่อนไขของการเรียนรู้แต่ขาดกระบวนการพัฒนาที่ถูกต้อง ไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนอ่อนแอ รวมทั้งความไม่เป็นเอกภาพในเชิงการบริหารเพราะภาคส่วนราชการยังทำงานแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการทั้งงบประมาณและบุคลากร ต่างฝ่ายต่างคิดต่างฝ่ายต่างทำ ผลกรรมสุดท้ายตกอยู่กับประชาชน และก็ไม่ได้ชนะใจประชาชนใดๆ ทั้งสิ้น กลับเพิ่มความไม่น่าเชื่อถือด้วยซ้ำไป กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงควรเป็นพลังผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ในการกำหนดอนาคตของตนเอง เพื่อให้เกิดการบูรณาการของทุกฝ่าย ลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรม ประหยัดงบประมาณ และยังลดข้อขัดแย้ง มีบทบาทที่มุ่งพัฒนา แก้ไขเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้กินดีอยู่ดี มีอาชีพ แก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมระหว่างบุคคลที่เป็นปัญหาในชุมชนให้ได้รับความพึงพอใจในการแก้ไขปัญหา นั้น ส่งผลให้เกิดความราบรื่น โปร่งคอง และมีความสามัคคีกันในระหว่างชุมชนได้ ซึ่งต้องพยายามสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดอย่างแท้จริง โดยมี 4 เสาหลักเป็นที่ปรึกษาของชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นแกนนำขับเคลื่อน (คณะทำงาน) เรียนรู้ทักษะในการทำงานเป็นทีม สร้างความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรมมากยิ่งขึ้น เกิดความตระหนักในการจัดลำดับกิจกรรมและสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถพัฒนาวางแผนงานอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยให้รัฐมีหลักเกณฑ์ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้มากที่สุด โดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการรวมคน เช่น กิจกรรมธนาคารขยะ กลุ่มออมทรัพย์ ร้านค้าชุมชน ผลิตภัณฑ์ทดแทน (ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้) เพื่อวัตถุประสงค์ให้มีการรวมคน ร่วมคิดร่วมทำ ให้คนในชุมชนได้ฝึกทักษะในการทำงานร่วมกันสร้างระเบียบวินัยให้เกิดขึ้น และเกิดสวัสดิการชุมชนที่นำไปสู่การแก้ไขความขัดแย้งในพื้นที่ได้เช่น เมื่อเจ้าหน้าที่ทางราชการดูแลราษฎรไม่ทั่วถึง บทบาทและหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ต้องทำความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับราษฎรให้มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ได้เปลี่ยนแปลงความรู้สึกใหม่สู่ความเป็นพลเมืองไทยอย่างแท้จริง แต่ละพื้นที่

สามารถสร้างเครือข่ายเกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันนำไปสู่สังคมแห่งความสามัคคีกลับคืนมา ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มีความแตกต่างทางด้านภาษาวัฒนธรรมและศาสนา ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนอย่างมากในการดำเนินงานพัฒนา การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ในการกำหนดอนาคตของตนเอง การจะจัดวางว่า ใครควรทำอะไรตรงไหน ทำอย่างไรเมื่อไร มีเป้าหมายในระดับใด จึงควรเป็นภารกิจของคนในพื้นที่ โดยมีผู้นำชุมชน คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทั้งนี้เพื่อเดินสู่เป้าหมายสูงสุดเดียวกันคือ ความสงบสุขร่วมกัน หลักการใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เป็นการกำหนดขอบเขตของพื้นที่ให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดการบูรณาการของทุกฝ่าย ลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรม ประหยัดงบประมาณ และยังลดข้อขัดแย้ง โดยจัดให้มีองค์กรหนึ่งที่อยู่ดูแลปัญหาและสร้างงานพัฒนาในแต่ละพื้นที่ มีการกำหนดบทบาทและข้อตกลงของการอยู่ร่วมกัน มีการปรึกษาหารือกันทุกฝ่าย ซึ่งต้องพยายามสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดอย่างแท้จริง โดยมี 4 เสาหลักเป็นที่ปรึกษาของชุมชนมีความสามัคคี กิดร่วมกันกับชุมชน ให้ชุมชน มีการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระซึ่งหลักการนี้ช่วยลดปัญหาความแตกต่างทางด้านภาษาและวัฒนธรรม เพราะชาวบ้านสามารถสื่อสารระหว่างกันอย่างเป็นกันเอง ได้ข้อเท็จจริงและสามารถกำหนดรูปแบบวิถีชีวิตของตนเองได้ตรงตามความคาดหวังได้” (นายสนั่น พงษ์อักษร สัมภาษณ์วันที่ 15 มิถุนายน 2554)

“ความคาดหวังในด้านรักษาความสงบเรียบร้อยควรให้มีการถอนทหาร ออกนอกพื้นที่หมู่บ้าน โดยให้มีกองกำลังไว้ที่อำเภอและให้ทหาร ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงพอ โดยให้มีการบรรจุ อส. ในหมู่บ้านเพื่อดูแลป้องกันเหตุการณ์เองจะทำให้ลดความหวาดระแวงและชาวบ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ประชาชนเป็นหลักและมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง เป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดในหมู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติจริง โดยเฉพาะการร่วมกันค้นหาประเด็นที่เป็นปัญหาร่วมของคนในแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อสร้างกิจกรรมพัฒนาที่ก่อให้เกิดการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหา ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมกันติดตามความก้าวหน้าและรู้สึกเป็นเจ้าของเป็นการพัฒนาจากข้างล่างขึ้นข้างบน เป็นกระบวนการคลี่คลายปัญหาอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านภาษา วัฒนธรรม และศาสนา สุดท้ายประชาชนสามารถกำหนดวิถีชีวิตของตนเองได้ การใช้กระบวนการพัฒนาที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงแทนที่การมุ่งเอาชนะใจด้วยวิธีการสงเคราะห์ในลักษณะขาดเงื่อนไขของการเรียนรู้จึงจะสามารถสร้างขบวนประชาชนที่มีความเข้มแข็งได้” (นายมนตรี บุญวงศ์ สัมภาษณ์วันที่ 30 มิถุนายน 2554)

“ไม่ต้องปรับเปลี่ยนอะไร อะไรที่คิดว่าดี ว่าเหมาะสมแล้วนั้นย่อมง่าย การกลั่นกรองทดสอบการใช้งานจริงมาแล้ว จึงเห็นว่าไม่ต้องเปลี่ยนแปลง เท่าที่มีในบทบาทหน้าที่ปัจจุบันและ

ข้อกำหนดหรือความร่วมมือต่างๆ ที่ภาครัฐผลักดันมาให้แทบเรียกได้ว่าเยอะแยะมากมาย เพียงแต่ขาดการติดตามควบคุมให้ โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ได้ผลอย่างแท้จริงต่อเนื่อง แค่เพียงดูแลเปิดเป้าให้ใช้ได้จริงก็เหมาะก็ควรแล้ว เป็นการเสริมสร้างพลังการต่อรองของประชาชน ในการมีบทบาทกำหนดวิถีชีวิตของตนเองในพื้นที่บ้านเกิด” (นายประยูร พุทธชาติ สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“บทบาทในฐานะผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งที่ปกครองดูแลลูกบ้านทั้งหมู่บ้านเป็นผู้เข้าถึงประชาชนในกลุ่มบ้าน และรับทราบข้อมูลทั่วถึงและดีที่สุด ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ กับทางราชการ เป็นสิ่งที่มาจากข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีและรักษาดำแหน่งผู้ใหญ่บ้านไว้” (นายเวะ สะมะอาลี สัมภาษณ์วันที่ 30 สิงหาคม 2554)

“ไม่ควรปรับเปลี่ยนแต่จะต้องพัฒนาการทำงานที่มีอยู่นั้นให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นอีก การแก้ปัญหาที่ ผ่านมาไม่ได้ผลเท่าที่ควรเนื่องจากไม่เข้าใจโจทย์ปัญหาอย่างแท้จริง ตั้งสมมติฐานมุ่งแต่เพียงอย่างเดียว โดยขาดการมองปัญหาเชิงโครงสร้างที่มีความแตกต่างทำให้แก้ปัญหาโดยใช้กำลัง เป็นด้านหลัก อีกทั้งการแก้ปัญหาคำนึงเชิงสังคมจิตวิทยา ก็กลับสุดโต่ง มุ่งชนะใจประชาชน ด้วยวิธีการสงเคราะห์ ด้วยโครงการสงเคราะห์ ด้วยโครงการประชานิยม และกิจกรรมมากมาย แต่ขาดกระบวนการพัฒนาที่ถูกต้อง ไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนอ่อนแอ รวมทั้งความไม่เป็นเอกภาพในเชิงการบริหารเพราะภาคส่วนราชการยังทำงานแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการทั้งงบประมาณและบุคลากร ต่างฝ่ายต่างคิด ต่างฝ่ายต่างทำ ผลกรรมสุดท้ายตกอยู่กับประชาชน และก็ได้ไม่ได้ชนะใจประชาชนใดๆ ทั้งสิ้น กลับเพิ่มความไม่น่าเชื่อถือด้วยซ้ำไป” (นายสุรพร พร้อมมูล สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“เท่าที่เป็นอยู่ถือว่าปกครองและแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่ทางราชการเข้ามาร่วมกับผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านถือว่าเหมาะสมแล้ว มีการให้อิสระรับฟังความคิด แนะนำส่งเสริมสนับสนุน ตัวอย่างฝ่ายความมั่นคง และฝ่ายปกครองร่วมกับส่วนราชการทุกหน่วยงาน ทำให้เหตุการณ์ในพื้นที่ ที่เลวบางส่งผลให้ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันปลอดภัย ประชาชนประกอบอาชีพ สัญจรไปมาได้อย่างอิสระมากขึ้น” (นางฟาติมะะ นิเลาะ สัมภาษณ์วันที่ 7 กันยายน 2554)

“จุดเล็กๆ จุดหนึ่งที่เมื่อมารวมตัวกันแล้วทำให้เกิดความหมายในสายตาของนักปกครองและให้ความสำคัญกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นตัวแปรสำคัญในการผลักดันการป้องกันและปราบปรามปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ที่เป็นบ่อเกิดของความขัดแย้ง สร้างสังคมให้น่าอยู่พร้อมๆ กับคำนึงถึงการใช้หลักการพัฒนาที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีกระบวนการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก สร้างความรักความสามัคคีให้เกิดในหมู่ผู้นำและประชาชนใน

หมู่บ้าน ชุมชน ไม่ใช่เงินเป็นตัวตั้ง ใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการรวมคน สร้างระเบียบวินัย ให้เกิดขึ้น และเกิดสวัสดิการชุมชน เป็นต้น” (นายณรุดีน อาบู่ สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2554)

“ปรับเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่ ให้โอนผ่อนปรับกับสถานการณ์ได้ตลอดเวลาเพื่อแก้ปัญหาตามสภาพพื้นที่แต่ละที่ ทำงานตามอำนาจหน้าที่ได้แต่ต้องให้มีการประเมินผลงานด้านการแก้ไขปัญหา พัฒนาความเป็นอยู่ ความปลอดภัยของราษฎรด้วย ต้องร่วมกันกับทีมผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและ ชรบ. และประชาชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะได้กระตือรือร้นตลอดเวลา เพราะเกษียณอายุ 60 ปี ซึ่งผูกขาดตำแหน่งสำหรับคนที่ตั้งใจทำงานคนอื่น” (นายอิมรอน หะยีดาโอะ สัมภาษณ์วันที่ 14 กรกฎาคม 2554)

“ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีส่วนร่วมในการรักษาความสงบเรียบร้อยให้มากกว่านี้ ให้มีเจ้าหน้าที่ หรือ รปภ. ร่วมกันตำรวจ ทหารด้วย ควรให้อำนาจกำนันในการจับกุมผู้ต้องสงสัยในคดีความ ให้เหมือนกับทหารเพราะกำนัน อยู่ในหมู่บ้านตลอดเวลาเมื่อเจอเหตุการณ์ซึ่งหน้าจะได้จับกุม” (นายรอยากิ มะเต็ง สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2554)

“ปรับเปลี่ยนทัศนคติที่จะยึดเยื้อดื้อโน่นนี้ให้ทำเพียงเพื่อให้เสร็จทันเวลา รายงานตามขั้นตอน ซึ่งส่วนใหญ่จะทำงานแบบเร่งรีบ โดยให้เหตุผลว่าไม่ค่อยมีเวลามากนัก มีภาระที่ต้องทำมาก การขาดทักษะในงานพัฒนา ทำให้ได้แผนงานที่ใช้เงินเป็นตัวตั้ง ทำเรื่องเชิงวัตถุ ไม่ได้สร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการตระหนักในความรักความสามัคคีในหมู่ประชาชน กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นเพียงผู้ประสานงานเดินโครงการให้เสร็จ” (นายรอมลี คอเลาะ สัมภาษณ์วันที่ 10 พฤษภาคม 2554)

“สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้เพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดประชาชน ใกล้ชิดปัญหา รับทราบปัญหาได้เร็ว สามารถสอบถามปัญหาได้ทั่วถึง แต่ปัจจุบันอำนาจการตัดสินใจบางอย่างในด้านความสงบเรียบร้อยไม่ได้ขึ้นอยู่กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทั้งหมด ระยะเวลาในการตัดสินใจอาจใช้ระยะเวลานานซึ่งส่งผลกระทบต่อภารกิจในการรักษาความสงบเรียบร้อยต้องการใช้อำนาจในการตัดสินใจบางอย่างให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ตัดสินใจ” (นายหมามัดี มะจะ สัมภาษณ์วันที่ 21 มิถุนายน 2554)

“สามารถที่จะแก้ไขปัญหาถึงความขัดแย้งด้านการปกครองภายในหมู่บ้านเนื่องจากปัจจุบันนี้วาระการดำรงตำแหน่งเป็นเวลาหลายปีทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถที่จะแก้ไขปัญหาได้ สิ่งที่ควรปรับปรุงจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้มากกว่านี้เพื่อให้สอดคล้องกับวาระการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน” (นายฮาเซง วานี สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2554)

“บทบาทและหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งของราษฎรในหมู่บ้านได้ โดยการให้ความเป็นธรรมแก่ราษฎรทุกระดับชั้นให้ความเสมอภาคกับทุกคน” (นายสุมิน มะชัน สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน 2554)

“นำไปสู่การแก้ไขความขัดแย้งในพื้นที่ได้ เช่น เมื่อเจ้าหน้าที่ทางราชการดูแลราษฎรไม่ทั่วถึง บทบาทและหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ต้องทำความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับราษฎรให้มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ได้เปลี่ยนแปลงความรู้สึกใหม่สู่ความเป็นพลเมืองไทยอย่างแท้จริง แต่ละพื้นที่ที่สามารถสร้างเครือข่ายเกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน” (นายมะการัง หวัง สัมภาษณ์วันที่ 10 พฤษภาคม 2554)

“กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บางท่านทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันมีหน่วยงานต่างๆให้การสนับสนุนงบประมาณในการแก้ไขปัญหาดังนั้นจึงอยากให้อำเภอ 5 ปีในการเปลี่ยนแปลงบุคคลเพื่อสามารถทดสอบสมรรถภาพหรือบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การที่กำนันผู้ใหญ่บ้านอยู่ในตำแหน่งจนเกษียณอายุ 60 ปี นั้นอาจทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านเกิดความห่างเหินกับประชาชน หรืออาจจะเลิต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่พึงกระทำก็เป็นได้ เพราะมีต้องขอคะแนนเสียงประชาชนในระยะเวลาที่ยาวนาน” (นายบุญดิน อาบู่ สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2554)

“นำไปสู่การแก้ปัญหาคความขัดแย้งแน่นอน ถ้ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ในทางที่ดีและถูกต้องโดยไม่เอื้อประโยชน์ให้กับตนเองและพวก กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือ เช่น กิจกรรมธนาคารขยะ กลุ่มออมทรัพย์ ร้านค้าชุมชน ผลิตภัณฑ์ทดแทน (ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้) เพื่อวัตถุประสงค์ให้มีการรวมคน(ยะมาอะฮ์)ร่วมคิดร่วมทำ ให้คนในชุมชนได้ฝึกทักษะในการทำงานร่วมกัน ได้มีโอกาสนำความคิดที่มีอยู่ ในตัวตนแสดงสู่สังคมในการนำความสามัคคีกลับคืนมา สร้างความเชื่อมั่นให้ผู้นำและชาวบ้านเกิดความรู้สึกมีพลังในการคิดค้นกิจกรรมต่อยอดต่อไป” (นายมะรอนิง จาโก สัมภาษณ์วันที่ 21 มีนาคม 2554)

“บทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในปัจจุบันเป็นไปในลักษณะการทำตามหน้าที่ของรัฐบาล และเป็นผู้ประสานระหว่างภาครัฐและประชาชน ส่วนใหญ่ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย แต่งานของชาวบ้านต้องอาศัยระยะเวลาและช่วงจังหวะที่เหมาะสมที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องอาศัยความละเอียดอ่อนและความประณีตเป็นสำคัญ จึงจะสามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่การมีทัศนคติและพฤติกรรมเชิงการพัฒนาได้ การให้อำนาจการตัดสินใจในหมู่บ้านชุมชน และการพัฒนาส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นแกนนำขับเคลื่อน (คณะทำงาน) ได้เรียนรู้ทักษะในการทำงานเป็นทีม มีความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรมมากยิ่งขึ้น

เกิดความตระหนักในการจัดลำดับกิจกรรมและสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถพัฒนาวางแผนงาน
 อย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยให้รัฐมีหลักเกณฑ์ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้มากที่สุด” (นายพันธุ์
 เกียรติ จ่างเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤษภาคม 2554)

